

Den årlige registrering af pibesvaners ynglesucces

Af Jesper Tofft

Hvert år i december gennemføres en koordineret tælling af pibesvaner i hele Europa, hvor det særlige fokus er på andel af unger i bestanden, dvs. årets ungeproduktion, som er kommet med til vinterkvartererne i Europa. Ungerne kan i praksis ikke tælles i de meget utilgængelige ynglesteder i det nordlige Sibirien.

De fleste pibesvaner overvintrer i Tyskland og Holland, mens der er mindre antal af disse vinterfugle i Polen, Danmark, England, Belgien og Frankrig. Meget afhænger dog af vejrforholdene, så det kan svinge meget fra år til år. F.eks. ser man kun større antal i Polen, når det er mildere vejr end sædvanligt. I den milde december 2024 sås således over 1000 pibesvaner i Polen, hvor der i andre vintre med mere frost kun ses ganske få. I december 2022 oplevede vi også stærk frost her hos os og i Slesvig-Holsten, så mange overnatnings- og andre rastesteder var helt tilfrosne. Da var pibesvanerne i højere grad taget til det mildere Middtyskland og Holland tidligere end normalt.

I det mere eller mindre sammenhængende overvintringsområde i Nordvesteuropa regnes der generelt med en samlet "flyway"-population på mindst 12.000 fugle. Begrebet "Flyway-population" dækker over en del-bestand af en given trækfugleart, som trækker fra et afgrænset yngleområde til et afgrænset overvintringsområdebestemt. Samme art kan således have forskellige delbestande, som har forskellige overvintringsområder.

Helt isoleret fra Vesteuropa ligger der et andet overvintringsområde i Evros-deltaet i Grækenland. Her blev der talt 8400 fugle i december 2024.

Foto: Aage Matthiesen

I Danmark optræder der jævnligt store antal i træktiderne, som typisk ligger omkring månedsskiftet november-december, og igen på forårstrækket i første halvdel af marts. Der er stort set hver vinter færre pibesvaner i den egentlige vinterperiode fra midt i december til sidst i februar, end i træktiderne. Dvs. at der gennemsnitligt optræder flere pibesvaner i Danmark ca. to uger før tællingen midt i december.

I december 2024 fandt den Europa-dækkende registrering sted i weekenden d. 14.-15. december. I det sydlige Jylland, hvor jeg koordinerer projektet, dvs. ca. syd for linjen Ringkøbing Fjord-Vejle, deltog 11 personer i tællingen. Det er samtidig den langt vigtigste region for pibesvaner i Danmark.

Strategien ved vore tællinger er, at man først og fremmest søger at tælle pibesvanerne tidligt om morgenen på deres overnatningspladser. Her er de oftest nemmere at finde og nemmere at tælle, herunder opgøre antallet af unger, end på marker ude i landskabet. Men det viser sig også, at de kan skifte meget mellem overnatningssteder, så man ikke altid kan regne med dem. Generelt er de "store steder" Karlsgårde Sø og omegn ved Varde, Ribe Østerå med Munkesø og Klåby, Hønning-området, Stevning Dam samt de store søer i den østlige del af Tøndermarsken - som især Ubjerg Nørresø og Bremsbøl Sø.

Men som nævnt svinger det meget, og i december 2024 sås næsten ingen i Tøndermarsken, men langt flere længere øst på i Sønderådal, hvor der ser ud til at fuglene denne gang overnattede på oversvømmede marker i dette våde efterår. Og således at fuglene ikke, som i de fleste år, trak til overnatning mod vest til Bremsbøl/Ubjerg. Der var i 2024 også meget få ved de nordlige steder som Karlsgårde, Hønning Mose og Stevning Dam, som har haft store antal i nogle af de foregående år. I 2024 holdt langt de fleste fugle til langs Sønderåen, f.eks. Burkal, Rens og Lydersholm.

Foto: Gerda Bladt

Gerda Bladt har fulgt en gps-mærket pibesvane med navnet "Elisabeth", som i dagene 13.-16. december overnattede 4 forskellige steder, idet den er registreret kl. 5.00 om morgenen på disse lokaliteter:

13.12. kl. 5.00: Nord for Toftlund, formentligt på en oversvømmet mark

14.12. kl. 5.00: Margrethekog, klæggravene

15.12. kl. 5.00: Oversvømmet mark nær Lydersholm

16.12. Kl. 5.00: Mose ved Westre syd for grænsen

Så det viser at fuglene ikke altid er så stedfaste, som vi kunne ønske os, når gerne vil finde dem i landskabet.

Tællingen i december
2024 vores tælleområde,
Syd- og Sønderjylland gav
følgende:

Frøslev Mose	30
Immervad	11
Tiset Kær	26
Kastrup Enge, Gram	11
Kongens Mose	41
Rens Vestermark	252
Burkal	275
Lydersholm	5
Brøndlund	7
Stevning Dam	10
Bremsbøl Sø	5
Ribe Østerå	19
Klåby, Roager	23
Øse, Næsbjerg	4
Glejbjerg	11

Dvs. i alt 735 fugle, heriblandt kun 31 unger, hvilket giver en ungeandel i det samlede antal på kun 4,2 %.

I de 5 år vi har gennemført disse koordinerede tællinger i Syd- og Sønderjylland i december, dvs. samtidig med hele Europa, har tallene set sådan ud:

	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>
Totalt antal fugle *):	1632	655	335	590	735
Ungeandel i %:	6,2 **)	7,7	9,2	8,4	4,2

***) vi kan i tællingerne ikke regne med at få alle pibesvane, som reelt opholder i regionen talt med, så dette er minimumstal, de reelle tal er måske 10-20 % højere.**

*****) kun målt på de 1499 fugle, som var aldersbestemt.**

Ud fra de foreløbige oplysninger fra det øvrige Europa fra december 2025, er de 4.2 % unger i Danmark nok højere end tallet for det samlede for Europa, som nok lander på ca. 3 %. Disse meget lave værdier fra seneste ynglesæson hænger formentligt sammen med dårligt vejr i yngletiden. Man har nemlig i efteråret 2024 også meget få unger i gåseflokkene, som kommer fra de samme steder, f.eks. blisgås, bramgås, tundrasædgås og mørkbuget knortegås.

Mens sangsvane stortrives i vores del af Verden, og bl.a. nyder godt af de mildere vintre, ser det anderledes kritisk ud for pibesvanen, som har markant lavere ungeproduktion, efter alt at dømme pga. vanskeligere forhold i yngleområderne, som resulterer i for få unger.

Følgende deltagere i tælle-weekenden d.14.-15. december 2024 takkes for deres indsats: Poul Junk, Gerda Bladt, Svend Anker Schwebs, Harry Antonissen, Aleks Lund, Jesper Leegaard, John Frikke, Aage Matthiesen, Jesper Tofft.